

Observatie- en participatiestage

Handleiding

2025 – 2026

Gids bij de observatie- en participatiestage

“Je hoeft nog geen perfecte lesgever te zijn. Laat zien dat je **bewust observeert, vraagt, probeert en groeit**. Dat is de kern van deze stage.”

De observatie- en participatiestage is je eerste stap in het werkveld. Je leert via observatie, analyse, reflectie én participatie begrijpen hoe lesgeven werkt in de praktijk. Je bent nog niet aan het ‘volwaardig lesgeven’, maar je maakt al een bewuste stap richting de doestage.

Hoe is de stage georganiseerd?

Duur en opbouw

De stage loopt over enkele weken in het NTB en bestaat uit drie fasen:

1. Observatie: je woont lessen bij en observeert actief.
2. Participatie: je neemt lesonderdelen over, in overleg met je mentor.
3. Reflectie: je kijkt terug op wat je geleerd hebt.

Stageplaats

Je wordt via een centraal formulier ingeschreven en vervolgens gekoppeld aan een stageplaats en een mentor.

Je vormt samen met drie andere studenten een coachinggroepje. Je volgt (deels) samen stage en bespreekt ervaringen tijdens werkcolleges.

Hoe word je begeleid?

Elke coachinggroep krijgt een coach vanuit de opleiding. Die begeleidt je leerproces via drie werkcolleges:

Werkcollege 1 – Intake: Je bereidt je voor op de stage en leert werken met het observatiekader.

Werkcollege 2 – Intervisie: Je bespreekt je observaties en eerste praktijkervaringen met medestudenten.

Werkcollege 3 – Afronding: Je reflecteert op je groei en formuleert doelen voor de doestage.

Daarnaast krijg je natuurlijk tips en feedback van jouw mentoren.

Hoe word je geëvalueerd?

De evaluatie is opgebouwd uit twee delen:

1. Formatieve evaluatie (leren en bijsturen)

Je maakt reflecties, observatieverslagen en voorbereidingen.

Je krijgt tussentijdse feedback van je mentor en coaches.

Je groeit via zelfevaluatie.

2. Summatieve evaluatie (eindbeoordeling)

Je wordt beoordeeld via een rubric die vertrekt vanuit vijf rollen

- **Kunstenaar-educator:** Hoe je artistieke en educatieve elementen koppelt.
- **Onderzoeker:** Hoe je nadenkt over opbouw en methodiek. Hoe je reflecteert.
- **Organisator:** Hoe je je voorbereidt en ordent.
- **Communicator:** Hoe je communiceert met leerlingen, mentor en de opleiding.
- **Samenwerker:** Hoe je samenwerkt met anderen in de lescontext, met de mentor en in de coachingssessies.

Onderzoeker

Kritische reflectie
op de praktijk en
onderbouwing van
artistieke-
pedagogische
keuzes

Kunstenaar- Educator

Ontwikkeling van
een persoonlijke
artistieke praktijk
in relatie tot
educatie en
participatie

Communicator

Helder en
doeltreffend
communiceren met
studenten en
collega's

Organisator

Doelgericht en
gestructureerd
handelen in
diverse situaties

Samenwerker

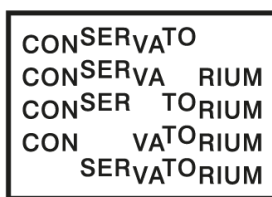
Constructief
samenwerken in
diverse artistieke
en educatieve
contexten

Tijdslijn
nog toe te voegen

Beheersingsniveaus	Uitstekend		Goed	Voldoende	Onvoldoende	Ontbreekt
	◦ De student toont een proactieve houding en verdiept zijn/haar leerproces.		◦ De student functioneert zelfstandig in basis op de gevraagde competentie.	◦ De student toont een eerste inzet of betrokkenheid.	◦ De student toont beperkte inzet of betrokkenheid.	◦ De student toont geen zichtbare ontwikkeling.
	◦ Er is sprake van kritische analyse, initiatief en een heldere positionering.		◦ Er is duidelijke betrokkenheid en toenemende zelfsturing.	◦ Er is voldoende kennis op gebied van de gevraagde competentie.	◦ De bijdrage blijft oppervlakkig of onsamenvattend.	◦ De betrokkenheid is minimaal of afwezig.
	◦ De student overstijgt de verwachting voor deze fase van het traject.		◦ De student koppelt observatie of participatie aan inzicht of reflectie.	◦ Er is een eerste aanzet tot observatie, reflectie of deelname.	◦ Er is nood aan intensieve begeleiding en bijsturing.	◦ Er is geen bewijs van actieve observatie of participatie.
Kunstenaar-educator	Uitstekend		Goed	Voldoende	Onvoldoende	Ontbreekt
	Analyseert kritisch de artistieke en didactische aanpak van de mentor en maakt onderbouwde verbanden met theoretische kaders.		Kan observaties koppelen aan theoretische inzichten en formuleert relevante vragen over artistieke en didactische keuzes.	Beschrijft accuraat de waargenomen processen en kan basiskennmerken benoemen.	Maakt oppervlakkige observaties zonder duidelijke analyse.	Observeert zonder reflectie en noteert geen relevante aspecten.
	Toepassing in participatie		Voert initiatief in het begeleiden van leerlingen en experimenteert met verschillende werkvormen.	Voert toegewezen taken correct uit, maar mist initiatief.	Heeft moeite om instructies om te zetten in actie en toont weinig zelfstandigheid.	Neemt geen initiatief en heeft geen actieve inbreng.
Onderzoeker	Uitstekend		Goed	Voldoende	Onvoldoende	Ontbreekt
	Analyseert diepgaand de structuur en methodiek van de les en stelt kritische vragen over de effectiviteit ervan.		Kan methodieken herkennen en beargumenteren waarom ze effectief zijn.	Benoemt de basisstructuur en methodiek van een les, maar mist diepere analyse.	Herkent enkele structuren maar zonder verdere analyse of interpretatie.	Heeft geen inzicht in methodiek en kan geen observaties koppelen aan theorie.
	Reflectie op eigen ontwikkeling		Reflecteert kritisch en genuanceerd op eigen groei en formuleert concrete leerdoelen.	Kan eigen sterktes en werkpunten helder benoemen en vertaalt dit in acties.	Formuleert enkele leerpunten maar blijft algemeen in de reflectie.	Toont geen zelfreflectie en levert geen analyse in.
Organisator	Uitstekend		Goed	Voldoende	Onvoldoende	Ontbreekt
	Plant en organiseert zelfstandig taken en speelt flexibel in op veranderingen.		Kan goed anticiperen op organisatorische uitdagingen en werkt gestructureerd.	Voert taken correct uit maar mist soms initiatief of overzicht.	Heeft moeite met plannen en uitvoeren van organisatorische taken.	Neemt geen organisatorische verantwoordelijkheid en toont geen betrokkenheid.
	Zelfstandig handelen in participatie		Neemt proactief organisatorische taken op zich en zoekt actief naar oplossingen.	Voert taken zelfstandig uit en vraagt gericht om feedback.	Voert taken uit met veel begeleiding en toont weinig initiatief.	Neemt geen verantwoordelijkheid in de organisatie.
Criteria	Uitstekend		Goed	Voldoende	Onvoldoende	Ontbreekt

Communicator	Interactie met leerlingen en mentor	Communiqueert helder en gepast met leerlingen en mentor, en speelt vlot in op feedback.	Toont actieve luistervaardigheden en kan constructief communiceren.	Communiqueert basisinformatie correct maar mist helderheid.	Heeft moeite met duidelijke communicatie en mist interactie met de mentor of leerlingen.	Neemt geen actieve rol in communicatie.
	communicatieve vaardigheden in participatie	Formuleert instructies helder, motiveert en betreft leerlingen actief.	Geeft duidelijke instructies en speelt in op reacties van leerlingen.	Kan instructies geven maar mist soms overtuiging of interactie.	Heeft moeite met het formuleren van instructies en mist interactie.	Geeft geen instructies of communiceert nauwelijks.
Samenwerker	Criteria					
	Samenwerking met mentor en peers	Uitstekend	Goed	Voldoende	Onvoldoende	Ontbreekt
		Werkt vlot samen, geeft en ontvangt constructieve feedback en draagt bij aan een positieve groepsdynamiek.	Toont een actieve samenwerkingshouding en deelt inzichten met peers en mentor.	Werkt samen wanneer nodig, maar neemt weinig initiatief.	Heeft moeite met samenwerking en blijft afwachtend.	Neemt geen actieve rol in samenwerkingsprocessen.
	Afbakenen en opnemen van een eigen rol binnen het lesgebeuren	Neemt zelfstandig verantwoordelijkheid op en positioneert zich duidelijk binnen de lescontext.	Neemt een duidelijke rol op, afgestemd op de noden van de situatie.	Durft een rol op te nemen, maar blijft hierbij voorzichtig.	Heeft moeite om een rol te vinden en aan te nemen.	Neemt geen rol op binnen het lesgebeuren.

Intake observatie- en participatiestage

Vorbereiding werkcollege 1

Deze stage vormt een eerste kennismaking met het lesgeven en de dynamiek binnen een lescontext. Tijdens de observatie- en participatiestage ligt de nadruk op **observeren, analyseren en reflecteren**. Dit document helpt je om je stage goed voor te bereiden en bewust stil te staan bij wat je gaat observeren. De evaluatie van je stage zal gebeuren aan de hand van een rubric die dezelfde competenties hanteert als de doestage.

Dit is een voorbereidingsdocument dat moet ingevuld worden voor aanvang van het eerste werkcollege.

1. Persoonlijke Verwachtingen en Leerdoelen

Beantwoord de volgende vragen:

1. Waarom wil je deze stage lopen? Wat verwacht je te leren?
2. Welke aspecten van het lesgeven en begeleiden wil je in het bijzonder observeren?
3. Waar zie je voor jezelf mogelijke uitdagingen in deze stage?
4. Welke specifieke vaardigheden of inzichten hoop je te ontwikkelen?

2. Kennis van de Rubric en Competenties

De observatie- en participatiestage wordt geëvalueerd aan de hand van de volgende vijf rollen uit de rubric:

- **Kunstenaar-Educator** (Hoe integreert de lesgever artistieke en didactische elementen?)
- **Onderzoeker** (Hoe wordt de lesopbouw gestructureerd en welke methodieken worden gebruikt?)
- **Organisator** (Hoe wordt de les georganiseerd en voorbereid?)
- **Communicator** (Hoe wordt er gecommuniceerd met leerlingen?)
- **Samenwerker** (Hoe werkt de lesgever samen met anderen?)

Bekijk de rubric en geef een korte toelichting over:

1. Wat versta je onder deze rollen? Geef per rol een korte omschrijving in je eigen woorden.

2. Welke rol spreekt je het meest aan en waarom?
3. Welke rol denk je dat voor jou het meest uitdagend zal zijn? Waarom?

3. Eerste Observatieverwachtingen

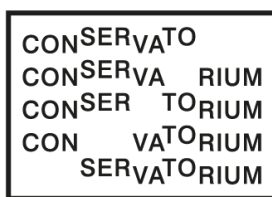
Lees de rubric en beantwoord de volgende vragen:

1. Welke observatiecriteria uit de rubric denk je dat het meest uitdagend zullen zijn om te analyseren?
2. Welke aspecten van een les verwacht je het meest inspirerend te vinden?
3. Wat zijn mogelijke verschillen tussen de theorie die je in de opleiding leert en wat je in de praktijk denkt te zien?

4. Persoonlijke Reflectie op je Startpositie

Beantwoord de volgende vragen:

1. Welke sterktes breng je mee naar deze stage?
2. Waarin wil je vooral groeien tijdens deze stage?
3. Hoe denk je dat deze ervaring jou zal helpen om later zelf les te geven?

Observatiewijzer observatie- en participatiestage

Deze observatiewijzer helpt je om gestructureerd en doelgericht lessen te observeren. Gebruik deze vragen als leidraad om te analyseren hoe een les wordt opgebouwd, hoe de mentor lesgeeft en hoe leerlingen reageren. Noteer je observaties zo concreet mogelijk. Dit document vormt een basis voor je verdere reflectie en voorbereiding op de participatiestage.

Opmerking: Gebruik deze observatiewijzer als leidraad en pas deze aan op basis van je eigen leervragen en de specifieke context van je stage.

1. Lesopbouw en Didactiek

- Hoe start de les? Wordt er teruggegrepen naar eerdere leerstof?
- Wat zijn de leerdoelen van de les? Worden deze expliciet gecommuniceerd?
- Welke didactische methodes en werkvormen gebruikt de mentor?
- Hoe wordt de structuur van de les opgebouwd? (Bijv. introductie, kern, afsluiting)
- Hoe verloopt de overgang tussen verschillende lesonderdelen?
- Hoe wordt de les afgesloten en hoe wordt teruggeblikt op de leerdoelen?

2. Rol van de Mentor

- Hoe positioneert de mentor zich in de klas? (Actief bewegend, centraal)?
- Welke instructietechnieken worden gebruikt? (Duidelijke uitleg, voorbeelden, herhaling?)
- Hoe differentieert de mentor tussen verschillende leerlingen?
- Hoe wordt omgegaan met vragen en inbreng van leerlingen?
- Hoe geeft de mentor feedback aan leerlingen?
- Hoe stimuleert de mentor zelfstandig denken en creativiteit?

3. Interactie met de Leerlingen

- Hoe is de sfeer in de klas? Hoe is de dynamiek tussen mentor en leerlingen?
- Welke vragen stellen leerlingen? Hoe worden deze beantwoord?
- Hoe reageert de mentor op passieve of afgeleide leerlingen?
- Hoe stimuleert de mentor actieve participatie?
- Hoe worden samenwerkingsopdrachten of groepswork georganiseerd?

4. Klasmanagement en Organisatie

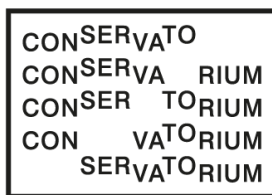
- Hoe zorgt de mentor voor structuur en orde in de klas?
- Hoe worden regels en afspraken gehanteerd?
- Hoe wordt de lesomgeving ingericht en gebruikt?
- Hoe worden materialen en media ingezet tijdens de les?
- Hoe gaat de mentor om met onverwachte situaties?

5. Persoonlijke Reflectie

- Wat vond je opvallend of inspirerend aan deze les?
- Wat zou je zelf meenemen als toekomstige lesgever?
- Wat vond je minder effectief en waarom?

6. Conclusie en Actiepunten voor de Participatiestage

- Welke strategieën of technieken zou je zelf willen uitproberen?
- Op welke manier kan je jezelf verder voorbereiden op je eigen lesmomenten?
- Welke vragen zou je nog aan je mentor of docenten willen stellen?

Intervisie observatie- en participatiestage

Voorbereiding werkcollege 2

Dit document helpt je om je ervaringen uit de observatiestage te structureren en te reflecteren op de lessen die je hebt geobserveerd. Tijdens het werkcollege zal je jouw observaties delen en bespreken met medestudenten en docenten. De reflecties in dit document dienen als voorbereiding op de participatiestage.

1. Terugblik op de Observatiestage

Beantwoord de volgende vragen:

1. Welke lessen heb je geobserveerd?
2. Welke les vond je het meest inspirerend en waarom?
3. Wat waren opvallende didactische keuzes die je hebt waargenomen?
4. Welke interacties met leerlingen vielen je op? Hoe ging de lesgever hiermee om?

2. Analyse op Basis van de Rubric

Koppel je observaties aan de rubric en bespreek:

1. **Kunstenaar-Educator:** Hoe integreerde de lesgever artistieke en didactische elementen in de les?
2. **Onderzoeker:** Hoe was de les gestructureerd? Welke methodieken werden gebruikt?
3. **Organisator:** Hoe werd de les georganiseerd en voorbereid?
4. **Communicator:** Hoe werd er gecommuniceerd met de leerlingen?
5. **Samenwerker:** Hoe werkte de lesgever samen met collega's of leerlingen?

3. Persoonlijke Reflectie en Lessen voor Participatiestage

Beantwoord de volgende vragen:

1. Welke inzichten neem je mee uit deze observatiestage?
2. Wat vond je uitdagend om te observeren en waarom?
3. Welke elementen uit de geobserveerde lessen zou je willen toepassen in je participatiestage?
4. Welke vragen heb je nog over lesgeven of klasmanagement na deze observatie?

4. Actiepunten voor de Participatiestage

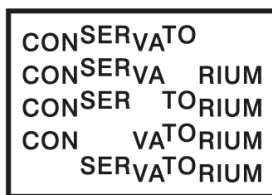
Beantwoord de volgende vragen:

1. Welke rol(len) uit de rubric wil je in de participatiestage actief oefenen?
2. Welke concrete acties kan je ondernemen om je voor te bereiden op participatie?
3. Welke ondersteuning denk je nodig te hebben van je mentor of docenten?

5. Voorbereiding voor het Werkcollege

Tijdens het werkcollege zal je in kleine groepen je observaties en inzichten bespreken. Bereid je voor op de volgende activiteiten:

- Korte presentatie van jouw belangrijkste observatie en reflectie
- Bespreking van verschillen en overeenkomsten tussen geobserveerde lessen
- Formuleren van concrete leerdoelen voor de participatiestage
- Uitwisselen van vragen en uitdagingen met medestudenten

Afsluiting observatie- en participatiestage

Vorbereiding werkcollege 3

Dit document dient als afronding van de observatie- en participatiestage. Je reflecteert op je ervaringen, inzichten en groei. Daarnaast bereid je je voor op de volgende stappen in je opleiding, waaronder de doestage. Dit document wordt opgenomen in je stageportfolio.

1. Terugblik op de Stage

Beantwoord de volgende vragen:

1. Welke lessen of activiteiten heb je bijgewoond of begeleid?
2. Wat vond je het meest waardevol aan deze stage?
3. Welke uitdagingen heb je ervaren? Hoe ben je hiermee omgegaan?
4. Welke feedback heb je ontvangen van je mentor en hoe heb je hierop gereageerd?

2. Reflectie op Basis van de Rubric

Bespreek hoe je je ontwikkeld hebt binnen de vijf rollen uit de rubric:

1. **Kunstenaar-Educator:** Hoe heb je artistieke en didactische elementen leren combineren?
2. **Onderzoeker:** Hoe heeft je begrip van lesopbouw en methodiek zich ontwikkeld?
3. **Organisator:** Hoe heb je je voorbereid en taken georganiseerd tijdens de participatie?
4. **Communicator:** Hoe heb je leren communiceren met leerlingen en je mentor?
5. **Samenwerker:** Hoe heb je samengewerkt met je mentor, peers en leerlingen?

Geef per rol een korte beschrijving van je leerproces en groei.

3. Persoonlijke Groei en Toekomstige Ontwikkeling

1. Welke competenties heb je het meest ontwikkeld?
2. Waar voel je je nu zelfverzekerder in dan voor de stage?
3. Welke competenties wil je nog verder ontwikkelen in de doestage?
4. Wat heb je geleerd over jezelf als toekomstige lesgever?

4. Feedback aan de Opleiding en Stageplaats

1. Hoe heb je de begeleiding door je mentor en docenten ervaren?
2. Wat vond je van de structuur en inhoud van de stage?

3. Heb je suggesties voor verbetering van deze stage voor toekomstige studenten?

5. Opstellen van Persoonlijke Leerdoelen voor de Doestage

Op basis van je ervaringen in deze stage, formuleer minstens drie concrete leerdoelen voor de doestage: